

УДК 378.147

**ВІРТУАЛЬНА МОБІЛЬНІСТЬ І МІЖКУЛЬТУРНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ У
ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ ДИЗАЙНЕРІВ ОДЯГУ**

©Рябчикова К.М.

Українська інженерно педагогічна академія

Інформація про автора:

Рябчикова Катерина Миколаївна: ORCID 0000-0002-3086-5975;
ryabchikova.ekaterina@gmail.com; магістр за спеціальністю професійна освіта, дизайн, аспірант
кафедри педагогіки, методики та менеджменту освіти, Українська інженерно-Педагогічна Академія,
вул. Університетська, 16, м. Харків, 61003, Україна

Стаття присвячена обґрунтуванню системи організації віртуального навчання для формування міжкультурної компетентності майбутніх фахівців дизайну одягу на основі комплексного впровадження мультимедійних онлайн засобів. Система формування міжкультурної компетентності в рамках віртуальної мобільності представлена у вигляді послідовної ступінчастої моделі, яка включає вивчення культури на основі ЗМІ, фільмів, серіалів, формування міжкультурних навичок при використанні веб-ресурсів, використання комп'ютерних технологій у формуванні міжкультурної компетентності, формування міжкультурної компетентності в процесі віртуальної мобільності, спеціальні онлайн курси та синхронні відеоконференції викладачів з декількох країн, інтерактивні студентські відеоконференції, розвиток культурного інтелекту в процесі віртуального сторітейлінга, відеоконференції під час обговорення міжнародних і міжнаціональних відносин, віртуальне міжкультурне співробітництво, створення і робота глобальних віртуальних команд в процесі розробки міжнаціональних проектів в області фешн дизайну.

Ключові слова: міжкультурна компетентність, дизайн одягу, культурний інтелект, віртуальна мобільність, глобальна віртуальна команда.

Рябчикова К.М. «Виртуальная мобильность и межкультурная компетентность в процессе подготовки дизайнера одежды»

Статья посвящена обоснованию системы организации виртуального обучения для формирования межкультурной компетентности будущих специалистов дизайна одежды на основе комплексного внедрения мультимедийных онлайн средств. Система формирования межкультурной компетентности в рамках виртуальной мобильности представлена в виде последовательной ступенчатой модели, которая включает изучение культуры на основе СМИ, фильмов, сериалов, формирование межкультурных навыков при использовании веб-ресурсов, использование компьютерных технологий в формировании межкультурной компетентности, формирование межкультурной компетентности в процессе виртуальной мобильности, специальные онлайн курсы и синхронные видеоконференции преподавателей из нескольких стран, интерактивные студенческие видеоконференции, развитие культурного интеллекта в процессе виртуального сторителлинга, видеоконференции при обсуждении международных и межнациональных отношений, виртуальное межкультурное сотрудничество, создание и работа глобальных виртуальных команд в процессе разработки межнациональных проектов в области фэшн дизайна.

Ключевые слова: межкультурная компетентность, дизайн одежды, культурный интеллект, виртуальная мобильность, глобальная виртуальная команда.

K. Ryabchikova "Virtual mobility and intercultural competence in the process of training of fashion designers"

The article is devoted to the substantiation of the system of virtual learning organization for the formation of intercultural competence of future fashion designers on the basis of complex introduction of multimedia online tools. The system of formation of intercultural competence in

the framework of virtual mobility is presented in the form of a sequential step-by-step model that includes the study of culture on the basis of media, films, serials, the formation of intercultural skills in the use of web resources, the use of computer technologies in the formation of intercultural competence, the formation of intercultural competence in the process of virtual mobility, special online courses and simultaneous videoconferences of teachers from several countries, interactive student video conferences, the development of cultural intelligence in the process of virtual story-making, videoconferencing in the discussion of international and interethnic relations, virtual intercultural cooperation, the creation and operation of global virtual teams in the process of developing international projects in the field of fashion design.

Key words: intercultural competence, fashion design, cultural intelligence, virtual mobility, global virtual team

Формулювання проблеми в загальному вигляді. Загальний погляд на систему вищої освіти в даний час розглядається шляхом отримання відповідної спеціальності та кваліфікації, як процесу набуття комплексу компетентностей. Як правило, цей комплекс пов'язаний з основними функціями діяльності і включає в себе, для більшості спеціальностей, можливість створювати нові проекти (проектувальну компетентність), розробку процедур виробництва (технологічну компетентність), організацію роботи команди (організаційну компетентність) та інші. В умовах сучасної глобалізації освітніх тенденцій, широких можливостей для мобільності студентів, одною з головних особливостей є можливість міжетнічного та міжкультурного спілкування, здатність брати до уваги культурні, релігійні та інші міжетнічні відмінності в багатонаціональному мультикультурному навколишньому середовищі. Все це вимагає від університетів запровадження спеціальної міжкультурної компетенції як обов'язкового завдання для випускників.

Особлива роль в цьому процесі набувають спеціальності, визначені креативним підходом та необхідністю творчого підходу до професійної діяльності. До таких спеціальностей відноситься, зокрема, дизайн одягу. Професіоналізм випускників цієї спеціальності багато в чому визначається здатністю розуміти, розглядати та використовувати елементи культури, іншої, ніж культура країни проживання.

Глобальні вимоги до формування міжкультурної компетентності студентів-дизайнерів одночасно відображають глобальні можливості сучасного навчання. В першу чергу зростає роль впровадження віддалених, віртуальних, інтернет-технологій, які в реальному часі дозволяють ознайомитися з реальними представниками іншої культури на відстані і вивчити феномен між культурності особисто.

Ці особливості щодо необхідності та можливості досягнення міжкультурної компетентності для майбутніх дизайнерів моди віртуальними комп'ютерними інструментами визначають необхідність досліджень у цьому напрямку.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Процеси формування міжкультурної компетентності є відносно новими в українській педагогічній літературі. Ці проблеми були розглянуті такими дослідниками, як Божко Н.М., Кравець Р.А., Бучковська О.Ю., Пилип Т.Я.

Набагато ширше цю проблему займали іноземні дослідники, такі як Дейдорфф, Д.К., Девід Кіллік, Джон К. Худзін, Джейн Джексон, Сьюзен Огуро, Гонг, Дж. Я., Діас, Д. Чжу, К.Ю., Ланц-Дейтон, К., Бессер, Д. Джордж, К. М. Керн, Е. А., Лалеман, Дж., Ланц-Дейтон, К. та багато інших.

Проблеми формування професійних компетенцій модельєрів вивчали українські дослідники, такі як Косенко О.І., Продан І.В., Колесникова І.А., Казанцева О.О., Лозинська Л.І., Саприкіна Л.В., Зімороз Н.С. та інші. У зарубіжних джерелах такі питання, як підготовка дизайнерів моди, зокрема з точки зору їхньої міжкультурної компетенції, були розглянуті такими дослідниками, як Л. Н., Кім Н., Ха Ж., Маркіс А. Д., Мошату А., Гоу А.,

Каванаг М., Петь М., Делон М., Аліса Касто М., Мін С., Гонку Берк Г., Вурускан А., Бернс А., Ріссанен Т. та інші.

Сучасні інструменти віртуального навчання були розглянуті в працях українських дослідників таких учених, як. Височанський В., Фальштинська Ю., Полова Н. А., Борзенко О. П., Завадський І. О., Романюк Ю. В. На наш погляд, в українських виданнях недостатньо висвітлено можливості інтерактивного онлайн-навчання.

У зарубіжній літературі такі питання, у тому числі з точки зору їх впливу на міжкультурну компетенцію, розглядаються в роботах Штоквела Е., Шифтічі Е.Й., Ван Петегема В., Ердман А., Ланг Д., Гордон А. та інших.

Поєднання цих напрямів досліджень може допомогти вирішити завдання формування міжкультурної компетентності дизайнерів моди віртуальними методами.

Концепція міжкультурної компетентності є відносно новою вимогою для підготовки сучасних фахівців, що визначається глобальною тенденцією до глобалізації, значним збільшенням рівня студентської та професійної мобільності. Роль міжкультурної компетентності у загальній структурі компетентностей наведена, зокрема, в [1].

Формування міжкультурної компетентності пов'язане, насамперед, з вивченням особливостей іншої культури, мови, особливостей поведінки. Звичайно, загальних теоретичних підходів, наприклад, запровадження додаткових курсів типу "Світова культура" недостатньо для реального формування компетенції, як комплексу знань, навичок, комунікації, автономії та відповідальності.

Набуття набору здібностей, необхідних для формування міжкультурної компетентності, неможливе без реального занурення в іншу культуру. Найбільш ефективним засобом практичного формування цієї компетенції може бути професійні або професійно - мовні зарубіжні практики та стажування [2]. На жаль, у багатьох випадках організація таких практик вимагає ряду матеріальних, організаційних та комунікаційних проблем.

Пріоритет у формуванні міжкультурної компетентності, як засвідчують основні іноземні публікації [3-5], повинен відійти до віртуальних засобів, які не вимагають значних витрат, досить легко організуються і забезпечують можливість присутності куратора, який керує процесом формування зазначеної компетенції.

Виходячи з вивчення літературних джерел [6-8], можна зробити висновок, що в сучасних умовах досягнення в практиці впровадження віртуальних мультимедійних засобів є досить значними. Однак, на наш погляд, постійний системний підхід до реалізації цих методів у комплексі ще недостатній для їх більш ефективного використання, особливо в напрямку формування міжкультурної компетентності.

Метою роботи є обґрунтування системи організації віртуального навчання для формування міжкультурної компетенції майбутніх дизайнерів одягу на основі інтегрованої реалізації мультимедійних онлайн-інструментів, використовуючи основні принципи системного підходу.

Презентація основного матеріалу дослідження. Початковим рівень віртуальних методів формування міжкультурної компетентності можна вважати використання взаємодії з зарубіжними ЗМІ, зокрема, зарубіжними фільмами та телесеріалами. Дослідження [3] показало, що в деяких випадках використання цих напрямів може мати позитивний ефект. Студентам пропонується показувати кліпи з декількох фільмів або телесеріалів. Кліпи утворюються таким чином, що вони отримують категорії з певним значенням, їх пропонують розділити на рівні та довжини. Під час їх використання ми можемо говорити про певні аспекти формування міжкультурної компетенції.

У дослідженні [4] визначено наступний етап віртуальних засобів. Зокрема, пропонується використовувати веб-квести як засіб визначення культурних особливостей. У цьому середовищі студенти фізично присутні у своєму рідному культурному середовищі без психологічного тиску в середовищі міжкультурного спілкування. У результаті вони

навчаються розмежовувати, визначати та розуміти різні культурні контексти і, в цьому напрямку, вдосконалюють свою міжкультурну компетентність.

Комп'ютерні технології дуже перспективні для створення умов для спілкування між людьми різних культур. Як зазначено в [5], міжкультурна комунікація ефективно формується при використанні комп'ютерних технологій. У той же час може бути передбачений комплекс компетентностей та мотиваційних елементів для навчання, зокрема разом із загальним задоволенням використання комп'ютерних методів, збільшується інформація про місцеву та іншу культуру. У той же час відзначається низка проблем, зокрема, необхідність врахування різних рівнів міжкультурної комунікативної компетентності серед представників різних культур, недостатня глибина міжкультурної комунікативності, необхідність управління процесом, необхідність попереднього формулювання загальних правил комунікації.

Слід зазначити, що організація реального спілкування з представниками інших культур в деяких випадках може спричинити труднощі, зокрема, матеріальні. В джерелі [6] представлено концепцію віртуальної мобільності, коли студенти спілкуються з студентами іноземного університету у віртуальному просторі. Такі заходи заохочують студентів та викладачів використовувати віртуальні методи для впровадження міжкультурних компетентностей без зайвих витрат.

Віртуальна мобільність в деяких випадках передбачає онлайн-навчання, що, зокрема, може призвести до збільшення кількості студентів у світі, які беруть участь у міжкультурних взаємодіях [7]. Цілком можливо як загальне самостійне спілкування студентів, так і проведення занять керівництвом наставника. Таким чином, формується віртуальне інтерактивне навчальне середовище.

Перехід від загального спілкування до розробки спеціальних онлайн-курсів повинен надалі розвивати міжкультурну комунікацію та компетентність. Поява таких міжкультурних онлайн-курсів у певних умовах призводить до появи нової особистості - глобального студента [8].

Формування глобального студента визначається його здатністю отримати доступ до системи освіти інших країн, зокрема, шляхом створення міжнародних он-лайн курсів з участю провідних педагогів у процесі одночасної відеоконференції. Такі процедури позитивно впливають на студентів у розвитку міжкультурних компетентностей. Такі курси можуть включати лекції провідних професорів та запрошених професіоналів бізнесу та наукових установ [9].

Впровадження практики інтерактивних конференцій ініціює розробку комплексу компетентностей, зокрема таких, як комп'ютерна, комунікаційна, спеціально - професійна. Таким чином, міжкультурна компетентність формується як комплекс, що входить частково до вищезгаданих компетентностей [10]. Слід зазначити, що міжкультурне навчання за допомогою відеоконференцій може розвиватися в напрямку використання методу проєктів, який у цьому випадку може мати форму міжкультурного міжнародного проєкту.

У багатьох дослідженнях основа міжкультурної компетентності полягає у формуванні культурного інтелекту особистості [11]. У той же час, культурний інтелект слід розглядати як найширший аспект здатності розуміти і використовувати особливості як культури своєї країни, так і культури інших країн.

Одним з інструментів формування культурного інтелекту може бути стиль сторітейлінгу [12], який у міжкультурному напрямку може мати форму віртуального стрічкового зчеплення. Розповідь про свою культуру в міжкультурній аудиторії може стати основою для рецензування методології розвитку міжкультурних компетентностей. Впровадження методів сторітейлінгу передбачає створення віртуального середовища для спілкування між студентами різних культур, з метою того, щоб цей процес підтверджував той факт, що різниця в культурах повинна бути фактором взаємного збагачення.

Рядом дослідників встановлено, що впровадження відеоконференцій разом із навчальними проєктами може вирішити проблеми вищих порядків, зокрема, в процесі

обговорення міжетнічних та міжнародних відносин [13]. Викладачі з обох сторін беруть участь у правильному формулюванні питань, враховують рівень і вимоги студентів. В той же час, інтерактивність навчання може досягти значної ефективності в процесі навчання в міжкультурному просторі.

Сукупність запропонованих методів та підходів може бути основою для віртуального міжкультурного співробітництва між студентами [14]. Такий процес включає віртуальну командну діяльність у поєднанні з власними здібностями та можливостями. Міжкультурна компетентність фіксується в процесі реалізації міжнародного проекту. Інструментом такого проекту повинна бути глобальна віртуальна команда [15], яка працює над реалізацією сумісного реального проекту. Формування таких груп, на наш погляд, повинно бути найвищим ступенем розвитку міжкультурної компетентності в процесі експериментальної навчальної діяльності.

На підставі вищезгаданого аналізу система формування міжкультурної компетенції у процесі віртуальної мобільності має послідовну структуру і може бути представлена на рис.1.

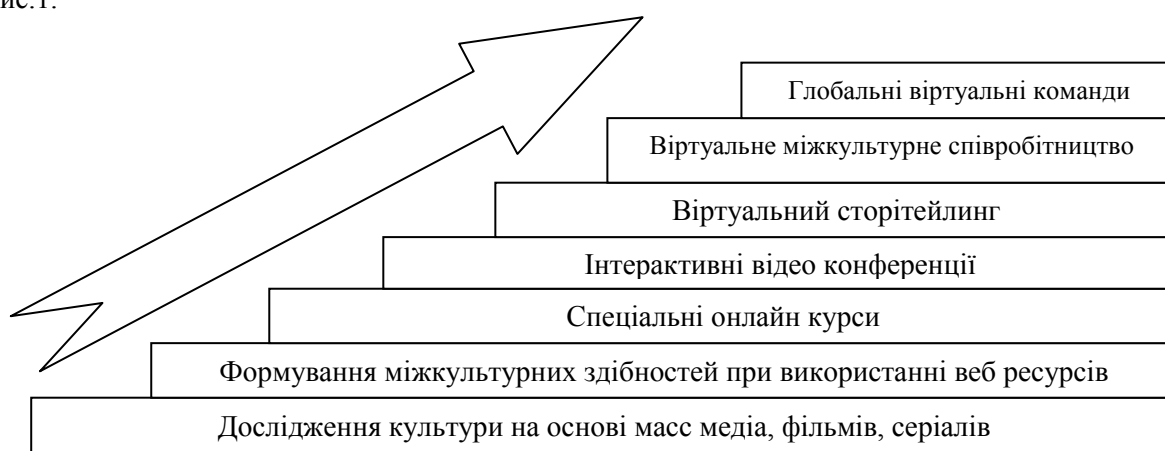

Рис.1. - Поетапна модель віртуальної мобільності у формуванні міжкультурної компетенції

Впровадження цієї моделі віртуальної мобільності може підвищити ефективність формування міжкультурної компетенції для фахівців у галузі дизайну одягу.

Висновки та перспективи подальшого дослідження в цьому напрямку.

Обґрунтовано систему організації віртуального навчання для формування міжкультурної компетенції майбутніх дизайнерів одягу на основі інтегрованого впровадження мультимедійних онлайн-засобів.

Визначено роль ролі міжкультурної компетентності в загальній структурі компетентностей підготовки дизайнерів.

Система формування міжкультурної компетентності в рамках віртуальної мобільності представлена у формі послідовної покрокової моделі, яка включає вивчення культури на основі засобів масової інформації, фільмів, серіалів, формування міжкультурних навичок у використанні веб-ресурсів, використання комп'ютерних технологій у формуванні міжкультурної компетентності, формування міжкультурної компетентності у процесі віртуальної мобільності, спеціальні інтернет-курси та одночасні відеоконференції педагогів з кількох країн, інтерактивні студентські відеоконференції, розвиток культурного інтелекту в процесі віртуального сторітейлінгу, відеоконференції під час обговорення міжнародних та міжетнічних відносин, віртуальне міжкультурне співробітництво, створення та функціонування глобальних віртуальних команд у розробці міжнародних проектів у галузі дизайну одягу.

Список використаних джерел

1. Lokkesmoe K. J. Developing cross-cultural awareness through foreign immersion programs: Implications of university study abroad research for global competency development / K. J. Lokkesmoe, K.

P. Kuchinke, A. Ardichvili // [European Journal of Training and Development](#). – 2016. – № 40 (3). – P.155-170.

2. Андрюхина Л. М. Креативные практики формирования межкультурной коммуникативной компетентности / Л. М. Андрюхина, Н. Ю. Фадеева // *Интеграция образования*. – 2016. – Т. 20, № 3. – С. 320-330.

3. Yang L. H. A new model of foreign media sense-making / L. H. Yang // [Intercultural Education](#). – 2016. – № 27 (2). – P. 151-164.

4. Stockwell E. Using web-based exploratory tasks to develop intercultural competence in a homogeneous cultural environment / E. Stockwell // *Innovations in Education and Teaching International*. – 2016. – № 53(6). – P. 649-659.

5. Çiftçi E. Y. A review of research on intercultural learning through computer-based digital technologies / E. Y. Çiftçi // [Educational Technology and Society](#). – 2016. – № 19 (2). – P. 313-327.

6. Morón-Martín M. 'Spontaneous virtual mobility' in translation and interpreting: Results from an exploratory project / M. Morón-Martín // [Interpreter and Translator Trainer](#). – 2016. – № 10 (2). – P. 224-240.

7. Chuang L. M.-L. Behavioral manifestations of intercultural competence in computer-mediated intercultural learning / L. M.-L. Chuang, D. D. Suthers // *Proceedings of the Annual Hawaii International Conference on System Sciences*. – 2016. – P. 2085-2094.

8. Jackson J. Global citizenship and intercultural engagement: Insights from an online course for international exchange students / J. Jackson // [International Journal of Learning](#). – 2016. – № 23 (1). – P. 15-26.

9. Van Petegem W. Professional and intercultural engineering competencies: Learning across borders / W. Van Petegem, A. Erdman, D. Lang, A. Gordon // *44th Annual Conference of the European Society for Engineering Education-Engineering Education on Top of the World: Industry-University Cooperation, SEFI 12-15 Sept. 2016. – Tampere, 2016. – P. **.

10. Sáez-López J.-M. Interactive videoconferencing in educational settings: A case in primary education International / J.-M. Sáez-López, T. Feliz-Murias, A.-I. Holgueras-González // *Journal of Web-Based Learning and Teaching Technologies*. – 2018. – № 13 (1). – P. 80-93.

11. Kim J.-H. An educational method for intercultural competence based on storytelling / J.-H. Kim, J.-Y. Hong // *Advanced Science Letters*. – 2017. – № 23 (10). – P. 9729-9732.

12. Bruno R. T. [Storytelling in intercultural education](#) / R. T. Bruno // *Handbook of Research on Didactic Strategies and Technologies for Education: Incorporating Advancements*. – 2012. – P. 353-363.

13. Aslam W. [Videoconferencing and higher education teaching in Politics and International Relations classrooms](#) / W. Aslam // [Politics](#). – 2017. – № 37 (4). – P. 500-519.

14. Gannon J. Learning to work intercultural and virtually: Developing postgraduate hospitality management students across international HE institutions / J. Gannon, Z. Rodrigo, R. Santomà // [International Journal of Management Education](#). – 2016. – № 14 (1). – P. 18-27.

15. Zwerg-Villegas A. M. Experiential learning with global virtual teams: Developing intercultural and virtual competencies / A. M. Zwerg-Villegas, J. H. Martínez-Díaz // [Magis](#). – 2016. – № 9 (18). – P. 129-146.

References

1. Lokkesmoe, KJ, Kuchinke, KP & Ardichvili, A 2016, 'Developing cross-cultural awareness through foreign immersion programs: Implications of university study abroad research for global competency development', [European Journal of Training and Development](#), no. 40 (3), pp. 155-170.

2. Andriuhina, LM & Fadeeva, NJu 2016, 'Kreativnye praktiki formirovaniya mezhkulturnoj kommunikativnoj kompetentnosti' [Creative practices in the formation of intercultural communicative competence], *Integracija obrazovanija*, vol. 20, no. 3, pp. 320-330.

3. Yang, LH 2016, 'A new model of foreign media sense-making [Intercultural](#)', [Education](#), no. 27 (2), pp.151-164.

4. Stockwell, E 2016, 'Using web-based exploratory tasks to develop intercultural competence in a homogeneous cultural environment', *Innovations in Education and Teaching International*, no. 53 (6), pp. 649-659.

5. Çiftçi, EY 2016, 'A review of research on intercultural learning through computer-based digital technologies', [Educational Technology and Society](#), no. 19 (2), pp. 313-327.

6. Morón-Martín, M 2016, '[Spontaneous virtual mobility' in translation and interpreting: Results from an exploratory project](#)', [Interpreter and Translator Trainer](#), no. 10 (2), pp. 224-240.

7. Chuang, LML & Suthers, DD 2016, 'Behavioral manifestations of intercultural competence in computer-mediated intercultural learning', *Proceedings of the Annual Hawaii International Conference on System Sciences*, pp. 2085-2094.
8. Jackson, J 2016, 'Global citizenship and intercultural engagement: Insights from an online course for international exchange students', *International Journal of Learning*, no. 23 (1), pp.15-26.
9. Van Petegem, W, Erdman, A, Lang, D & Gordon, A 2016, 'Professional and intercultural engineering competencies: Learning across borders', *44th Annual Conference of the European Society for Engineering Education - Engineering Education on Top of the World*, Industry-University Cooperation, Tampere.
10. Sáez-López, JM, Feliz-Murias, T & Holgueras-González, AI 2018, 'Interactive videoconferencing in educational settings: A case in primary education International', *Journal of Web-Based Learning and Teaching Technologies*, no. 13 (1), pp. 80-93.
11. Kim, JH & Hong, JY 2017, 'An educational method for intercultural competence based on storytelling', *Advanced Science Letters*, no. 23 (10), pp. 9729-9732.
12. Bruno, RT 2012, '[Storytelling in intercultural education](#)', *Handbook of Research on Didactic Strategies and Technologies for Education: Incorporating Advancements*, pp. 353-363.
13. Aslam, W 2017, '[Videoconferencing and higher education teaching in Politics and International Relations classrooms](#)', *Politics*, no. 37 (4), pp. 500-519.
14. Gannon, J, Rodrigo, Z & Santomà, R 2016, 'Learning to work interculturally and virtually: Developing postgraduate hospitality management students across international HE institutions', *International Journal of Management Education*, no. 14 (1), pp. 18-27.
15. Zwerg-Villegas, AM & Martínez-Díaz, JH 2016, 'Experiential learning with global virtual teams: Developing intercultural and virtual competencies', *Magis*, no. 9 (18), pp. 129-146.

Стаття надійшла до редакції 01.02.2018р.